

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 30 kap. 13 § i strafflagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Det föreslås att strafflagen ändras så att straffansvaret för juridiska personer utsträcks till att omfatta grovt bokföringsbrott. Genom detta främjas ett ändamålsenligt inriktande av straffansvaret så att utöver det individuella ansvaret också juridiska personer kan göras straffrättsligt ansvariga för grovt bokföringsbrott som begåtts i dess verksamhet, och bekämpningen av korruption effektiviseras.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	3
2.1 Lagstiftning och praxis.....	3
2.1.1 Bestämmelser om bokförings- och revisionsbrott.....	3
2.1.2 Rättspraxis om bokförings- och revisionsbrott.....	4
2.1.3 Bestämmelser om juridiska personers straffansvar	5
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet.....	6
2.2.1 Straffansvar för juridiska personer och bokförings- och revisionsbrott i OECD-konventionen.....	6
2.2.2 Lagstiftningen i utlandet.....	7
2.3 Bedömning av nuläget	9
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	13
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	13
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	13
DETALJMOTIVERING	16
1 LAGFÖRSLAG	16
30 kap. Om näringsbrott.....	16
2 IKRAFTTRÄDANDE	16
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	16
LAGFÖRSLAG	17
Lag om ändring av 30 kap. 13 § i strafflagen.....	17
BILAGA	18
PARALLELLTEXT	18
Lag om ändring av 30 kap. 13 § i strafflagen.....	18

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Finland anslöt sig 1999 till OECD:s konvention om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförbindelser (FördrS 14/1999, nedan *OECD-konventionen*). OECD har en arbetsgrupp om bestickning (the OECD Working Group on Bribery) som har till uppgift att följa genomförandet av OECD-konventionen i de länder som förbundit sig vid konventionen.

OECD:s arbetsgrupp om bestickning rekommenderade i sin landrapport från 2010 (Phase 3 Report on Implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Finland, October 2010) att strafflagen (39/1889) ändras så att det där uttryckligen föreskrivs om straffansvar för juridiska personer för i 30 kap. i strafflagen avsedda bokförings- och revisionsbrott och i bokföringslagen avsedd bokföringsförseelse. Arbetsgruppen har också hänvisat till denna rekommendation bl.a. i sin uppföljningsrapport från 2013 Finland: Follow-up to the Phase 3 Report & Recommendations January 2013.

I denna proposition föreslås att straffansvaret för juridiska personer utvidgas till att omfatta i 30 kap. 9 a § avsett grovt bokföringsbrott.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Bestämmelser om bokförings- och revisionsbrott

Bestämmelser om bokföringsbrott infördes i nya 30 kap. (näringsbrott) i strafflagen (39/1889) i samband med första skedet av totalreformen av strafflagen 1990 (769/1990). I detta sammanhang separerades bokföringsbrott (SL 30:9) och bokföringsbrott av oaktsamhet (SL 30:10) till separata bestämmelser. Rekvisitet för grovt bokföringsbrott (SL 30:9 a) fogades till strafflagen 2003 (61/2003). Den straffskala som föreskrivs för brottet är fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Samtidigt sänktes maximistraffet för bokföringsbrott till fängelse i två år.

Enligt 8 kap. 4 § 1 mom. i bokföringslagen (1336/1997) ska för bokföringsförseelse den dömas till böter som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet 1) försummar att göra noteringar i bokföringen inom den tid som anges i 2 kap. 4 § 3 mom., 2) åsidosätter skyldigheten enligt 2 kap. 5 a § att till en verifikation enligt 2 kap. 5 § foga ett av arbetstagaren undertecknat kvitto på eller någon annan utredning som verifierar utbetalningen av lön kontant, 3) åsidosätter skyldigheten att arkivera bokföringsmaterial enligt 2 kap. 10 §, eller 4) åsidosätter registreringsskyldigheten enligt 3 kap. 9 §, om inte gärningen utgör bokföringsbrott, grovt bokföringsbrott eller bokföringsbrott av oaktsamhet enligt 30 kap. 9, 9 a eller 10 § i strafflagen eller om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag. Enligt 2 mom. döms inte till straff om förseelsen är ringa.

Bestämmelsen om revisionsbrott (SL 30:10 a) fördes in i strafflagen genom lag (474/2007) som trädde i kraft den 1 juli 2007 i samband med reformen av revisionslagen. Samtidigt höjdes maximistraffet för revisionsbrott från fängelse i ett år till fängelse i två år. Sedermera har revisionslagen reviderats, och den nya lagen trädde i kraft den 1 januari 2016 (1141/2015).

Enligt 30 kap. 10 a § (1211/2015) i strafflagen ska för revisionsbrott den dömas som bryter mot bestämmelsen om upprättande av revisionsberättelse i 3 kap. 5 § i revisionslagen, om inte gärningen är ringa eller om inte strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag. Straffet är böter eller fängelse i högst två år.

Enligt 3 kap. 5 § (622/2016) 1 mom. i revisionslagen ska en revisor avge en daterad och undertecknad revisionsberättelse för varje räkenskapsperiod. I revisionsberättelsen ska det bokslut som är föremål för berättelsen specificeras samt meddelas vilket bokslutsregelverk som har följts vid upprättande av bokslutet. I revisionsberättelsen ska det anges vilka revisionsstandarder som har följts vid revisionen. Dessutom ska revisorns verksamhetsställe uppges i revisionsberättelsen.

Enligt 2 mom. ska det i revisionsberättelsen finnas ett yttrande om huruvida 1) bokslutet enligt det bokslutsregelverk som följts ger en rättvisande bild av sammanslutningens eller stiftelsens verksamhetsresultat och dess ekonomiska ställning, 2) bokslutet uppfyller de lagstadgade kraven, 3) verksamhetsberättelsen har upprättats enligt de bestämmelser som ska följas vid upprättande av verksamhetsberättelser, samt 4) uppgifterna i räkenskapsperiodens verksamhetsberättelse och bokslut är enhetliga. Om revisorn inte har kunnat ge något yttrande, ska han eller hon enligt 3 mom. meddela detta i revisionsberättelsen.

Revisorn ska enligt 5 mom. i revisionsberättelsen anmärka på att en bolagsman, styrelsemedlem, medlem av förvaltningsrådet eller motsvarande organ, ordföranden eller en vice ordförande för styrelsen, förvaltningsrådet eller motsvarande organ, verkställande direktören eller någon annan ansvarig i en sammanslutning eller stiftelse har 1) gjort sig skyldig till en gärning eller försummelse som kan medföra skadeståndsskyldighet gentemot sammanslutningen eller stiftelsen, eller 2) brutit mot en lag som gäller sammanslutningen eller stiftelsen eller mot sammanslutningens eller stiftelsens bolagsordning, bolagsavtal eller stadgar.

Den materiella lagstiftningen om bokföring och revision baserar sig delvis på EU-rättsakter.

2.1.2 Rättspraxis om bokförings- och revisionsbrott

Under perioden 2009—2015 utdömdes årligen 176—391 domar där gärningsmannen som huvudbrott tillräknades bokföringsbrott enligt 30 kap. 9 § i strafflagen. Antalet domar där gärningsmannen som huvudbrott tillräknades grovt bokföringsbrott enligt 30 kap. 9 a § i strafflagen uppgick till 432—532 fall per år och antalet bokföringsbrott av oaktsamhet (30 kap. 10 § i strafflagen) uppgick till cirka tio per år. Under perioden 2009—2015 utdömdes bokföringsförseelse tre gånger som huvudbrott.

Av de straff som dömdes ut för bokföringsbrott under perioden 2009—2015 var cirka hälften eller något färre fängelsestraff – av dessa var högst några per år ovillkorliga fängelsestraff. Längden på de villkorliga fängelsestraff som dömdes ut var i genomsnitt drygt 3 månader. Drygt två tredjedelar av de domar som respektive år avkunnades för grovt bokföringsbrott var villkorliga fängelsestraff. Den genomsnittliga längden på dessa straff var cirka tio månader. För bokföringsbrott av oaktsamhet utdömdes under vissa av de år som ingår i granskningen några villkorliga fängelsestraff och i de övriga fallen var straffet böter. För bokföringsförseelse har böter dömts ut.

Under perioden 2009—2015 avkunnades tre domar där huvudbrottet var revisionsbrott enligt 30 kap. 10 a § i strafflagen. Straffet var böter i alla dessa fall.

2.1.3 Bestämmelser om juridiska personers straffansvar

Bestämmelserna om straffansvar för juridiska personer infördes i strafflagstiftningen i samband med andra skedet av totalreformen av strafflagen 1995. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 september 1995 (743/1995).

De allmänna bestämmelserna om straffansvar för juridiska personer finns i 9 kap. i strafflagen. Enligt 9 kap. 1 § 1 mom. ska för brott som har begåtts i ett samfunds, en stiftelses eller någon annan juridisk persons verksamhet på yrkande av åklagaren dömas till samfundsbot, om en sådan påföljd föreskrivs för brottet i denna lag.

Enligt 9 kap. 3 § 1 mom. anses ett brott begånget i en juridisk persons verksamhet, om gärningsmannen har handlat på den juridiska personens vägnar eller till dess förmån och han eller hon hör till den juridiska personens ledning eller står i tjänste- eller arbetsförhållande till denna eller han eller hon har handlat på uppdrag av en representant för den juridiska personen. När denna grundläggande förutsättning är uppfylld döms den juridiska personen enligt 9 kap. 2 § 1 mom. till samfundsbot, om någon som hör till ett av dess lagstadgade organ eller annars hör till dess ledning eller utövar faktisk beslutanderätt inom den juridiska personen har varit delaktig i brottet eller tillåtit att brottet har begåtts eller om i den juridiska personens verksamhet inte har iakttagits den omsorg och försiktighet som krävs för att förebygga brottet.

Samfundsbot döms ut till ett visst belopp. Dess lägsta belopp är 850 och dess högsta belopp är 850 000 euro (SL 9:5). I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 2 a och 9 kap. i strafflagen och av 3 § i lagen om parkeringsövervakning (RP 1/2016 rd) föreslås det att dessa belopp ska höjas. Bestämmelser om grunderna för fastställande av samfundsbot finns i 9 kap. 6 § i strafflagen. I 9 kap. 4 § i strafflagen föreskrivs om de omständigheter under vilka domstolen kan avstå från att döma en juridisk person till samfundsbot och i 9 kap. 7 § om när åklagaren får avstå från att yrka straff för en juridisk person. Enligt 9 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen tillämpas inte bestämmelserna om straffansvar för juridiska personer på brott som begåtts vid utövande av offentlig makt.

Den viktigaste grunden för införande av straffansvar för juridiska personer ansågs i samband med dess ibruktagande den uppenbara obalansen mellan individuella påföljder och de brott som begås i sammanslutningars verksamhet och påföljdernas ineffektivitet vid styrningen av verksamheten (RP 95/1993 rd). Det är uppenbart att funktionärer hos juridiska personer inte alltid kan dömas till så kännbara straff att de nämnvärt skulle påverka den juridiska personens verksamhet. Ett effektiviserat individuellt ansvar skulle åter kunna leda till oskäligen resultat för individen. Så kan det ske i synnerhet i sådana situationer där personer som själva inte begår brott beslutar om de allmänna riktlinjerna för verksamheten i sammanslutningen.

Ursprungligen ville man hålla användningsområdet för samfundsbot snävt (RP 95/1993 rd). Utgångspunkten för användning av samfundsbot var att påföljden endast ska användas vid ganska få och relativt allvarliga brottstyper. Samfundsboten ansågs vara särskilt motiverat som straff i sådan verksamhet som planeras relativt noggrant, eftersom påföljdens preventiva effekt på brottsligheten då är som störst. Det kriminalpolitiska behovet att utsträcka juridiska personers straffansvar till en viss brottstyp påverkas också t.ex. av de andra sanktionernas effektivitet och de regleringsmedel som finns att tillgå utanför det straffrättsliga systemet. Behovet av straffansvar för juridiska personer ansågs vara mest uppenbart inom den relativt löst definierade ekonomiska brottsligheten, men det ansågs inte heller vara motiverat att sådant straffansvar absolut avgränsas från annan slags brottslighet.

Efter 1995 har kretsen av de brott som straffansvaret för juridiska personer omfattar utvidgats i betydande grad. I synnerhet internationella förpliktelser och EU-förpliktelser har lett till att kretsen av brott som omfattas av straffansvar för juridiska personer har utvidgats.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet

2.2.1 Straffansvar för juridiska personer och bokförings- och revisionsbrott i OECD-konventionen

OECD:s arbetsgrupp om bestickning rekommenderade i sin landrapport från 2010 att strafflagen ändras så att det där uttryckligen föreskrivs om straffansvar för juridiska personer för i 30 kap. i strafflagen avsedda bokförings- och revisionsbrott och i bokföringslagen avsedd bokföringsförseelse. Rekommendationen baserade sig på artikel 8 i OECD-konventionen och på rekommendation punkt X.A i rekommendationen om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförbindelser från 2009 (Recommendation of the Council for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, 26.11.2009).

I artikel 8 i OECD-konventionen finns en bestämmelse om bokföringsbrott. Enligt artikel 8.1 ska varje part, för att effektivt bekämpa bestickning av utländska offentliga tjänstemän, inom ramen för sina lagar och regelverk om bokföring och bokföringsmaterial, årsredovisningens innehåll samt normer för redovisning och revision, vidta de åtgärder som är nödvändiga för att för företag som är underkastade dessa lagar och regelverk förbjuda upprättande av icke bokförda konton, utförande av transaktioner som inte bokförs eller inte kan tillräckligt identifieras, bokföring av fiktiva utgifter och skulder med felaktigt angivande av skuldernas uppkomst, liksom användning av falska handlingar, allt i syfte att besticka utländska offentliga tjänstemän eller dölja sådan bestickning. Enligt artikel 8.2 ska varje part tillhandahålla effektiva, proportionerliga och avskräckande civilrättsliga administrativa eller straffrättsliga påföljder för sådana underlåtenheter och förfalskningar med avseende på företags bokföring, räkenskaper, konton och affärsredovisning.

I punkt X i ovan nämnda rekommendation från 2009 finns bl.a. en rekommendation om bokföring och revision. I punkt A iii) i den rekommendation som gäller revision hänvisas det till bestämmelsen om påföljder i artikel 8 i konventionen.

Enligt artikel 2 i OECD-konventionen, som gäller ansvar för juridiska personer, ska varje part i överensstämmelse med sina rättsprinciper vidta de åtgärder som är nödvändiga för att införa ansvar för juridiska personer för bestickning av utländska offentliga tjänstemän. I artikel 3.2 i den konventionen, som gäller påföljder, konstateras det att, om straffrättsligt ansvar enligt en parts rättssystem inte är tillämpligt avseende juridiska personer, ska parten säkerställa att juridiska personer ska bli föremål för effektiva, proportionerliga och avskräckande icke straffrättsliga påföljder, däribland penningstraffsanktioner, för bestickning av utländska offentliga tjänstemän. I dessa konventionsbestämmelser om ansvar för juridiska personer finns det alltså inga bestämmelser om bokförings- och revisionsbrott.

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till godkännande av OECD-konventionen samt till ändring av strafflagen till följd av anslutningen till konventionen (RP 102/1998 rd) uttalas det inte någonting om juridiska personers straffansvar vid bokföringsbrott.

I sin rapport från 2010 fäste OECD:s arbetsgrupp om bestickning uppmärksamhet vid att det i Finland inte är möjligt att tillämpa bestämmelserna om juridiska personers straffansvar på

bokföringsbrott. I rapporten framförs att Finland framhållit att de administrativa påföljder som används bidrar till att korrigera bristen. Som sådana medel nämns i rapporten näringsförbud och möjlighet att på grundval av 54 § i lagen om offentlig upphandling (348/2007) utesluta en anbudssökande eller anbudsgivare ur anbudsförfarandet som genom en lagakraftvunnen dom har dömts för en lagstridig handling i anslutning till sin yrkesutövning. OECD:s arbetsgrupp konstaterar dock i rapporten att den anser det vara oklart om näringsförbud och sådant uteslutande som avses i upphandlingslagen är effektiva som ersättning för straffansvar i fråga om bokföringsbrott.

Arbetsgruppen om bestickning har också hänvisat till denna rekommendation bl.a. i sin uppföljningsrapport från 2013 Finland: Follow-up to the Phase 3 Report & Recommendations January 2013. Rekommendationen har också varit aktuell i den pågående fjärde fasen av landsutvärderingen.

2.2.2 Lagstiftningen i utlandet

Norge

I Norge föreskrivs om samfundsstraff (foretaksstraff) i 4 kap. i den strafflag (straffelov) som trädde i kraft den 1 oktober 2015. Enligt 27 § i strafflagen kan en juridisk person dömas till straff när någon har begått ett brott på den juridiska personens vägnar. Detta är fallet även om ingen enskild person skulle visa skuld. Straffansvar för sammanslutningar är alltså i princip möjligt i samband med alla straffbara gärningar.

Frågan om ett samfundsstraff ska dömas ut är dock alltid beroende på prövning. I denna prövning beaktas enligt 28 § i strafflagen bl.a. a) straffets preventiva verkan, b) överträdelsens grovhet, och om någon som handlar på sammanslutningens vägnar har utvisat skuld, c) om sammanslutningen genom riktlinjer, instruktioner, utbildning, kontroll eller andra åtgärder skulle ha kunnat förebygga överträdelsen, d) om överträdelsen har begåtts för att främja sammanslutningens intressen, e) om sammanslutningen har fått eller kunde ha fått någon fördel genom överträdelsen, f) sammanslutningens ekonomiska ställning, g) om andra påföljder till följd av överträdelsen påförs sammanslutningen eller någon som har handlat på dess vägnar, bl.a. om någon enskild person påförs straff, och h) om en överenskommelse med en främmande stat förutsätter att samfundsbot används.

Den som överträder de bestämmelser som utfärdats genom eller med stöd av lag om bokföring och årsredovisning döms enligt 392 § i strafflagen till böter eller fängelse i högst två år (regnskapsovertredelse). Det finns också en grov gärningsform av brottet (393 § i strafflagen) och en gärningsform för oaktsamhet (394 § i strafflagen). I 8 kap. 5 § i lagen om årsredovisning (lov om årsregnskap, lov 17 juli 1998 nr 56) och i 15 § i bokföringslagen (lov om bokføring, lov 19 november 2004 nr 73) finns en hänvisning till de nämnda bestämmelserna i strafflagen. Enligt dessa bestämmelser döms enligt 392—394 § i strafflagen den som betydligt överträder bestämmelserna om bokföring eller årsredovisning.

För uppsåtlig eller av oaktsamhet begången överträdelse av vissa bestämmelser i 1999 års lag om revision och revisorer (lov om revisjon og revisorer, lov 15 jan 1999 nr 2) döms enligt straffbestämmelsen i 9 kap. 3 §, vilken trädde i kraft den 1 oktober 2015, till böter eller fängelse i högst ett år.

Sverige

Enligt bestämmelsen om företagsbot i 36 kap. 7 § i Sveriges brottsbalk (BrB) ska för brott som har begåtts i utövningen av näringsverksamhet, på yrkande av allmän åklagare, näringsidkaren åläggas företagsbot, om det för brottet är föreskrivet strängare straff än penningböter och näringsidkaren inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten, eller brottet har begåtts av en person i ledande ställning grundad på befogenhet att företräda näringsidkaren eller att fatta beslut på näringsidkarens vägnar, eller en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten. Företagsbotens belopp är 5 000—10 000 000 kronor (BrB 36:8). I 36 kap. 9 och 10 § finns bestämmelser om bestämmande av företagsbot. I Sverige är företagsbot inget straff, utan en särskild rättsverkan av brott. I Sverige pågår en utvärdering av behovet att revidera företagsbotssystemet.

I 11 kap. 5 § 1 mom. i brottsbalken föreskrivs hot om böter eller fängelse i högst två år för bokföringsbrott. Graden av tillräknande är uppsåt eller oaktsamhet. Om brottet är ringa, kan böter eller fängelse i högst sex månader dömas ut. För grovt bokföringsbrott döms enligt 2 mom. till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Enligt 3 mom. tillämpas inte dessa bestämmelser, om bokföringsskyldigheten avser en juridisk person som anges i 2 kap. 2 § i bokföringslagen och som inte bedriver näringsverksamhet. Förberedelse till grovt bokföringsbrott kriminaliseras i 11 kap. 6 § i brottsbalken.

I revisorslagen (2001:883) finns bestämmelser om administrativa disciplinpåföljder för revisorer. Straffbestämmelsen i 38 § gäller situationer där någon obehörigen utger sig för att vara revisor. Revisorn kan i sitt uppdrag göra sig skyldig till bl.a. delaktighet i bokföringsbrott eller i 15 kap. 11 § i brottsbalken avsett osant intygande.

Danmark

I Danmark finns de allmänna bestämmelserna om straffansvar för juridiska personer i 5 kap. i strafflagen (straffelov). Enligt 25 § i strafflagen kan en juridisk person dömas till straff om så föreskrivs i eller med stöd av lag. Enligt 306 § i strafflagen kan en juridisk person dömas till straffrättsligt ansvar för brott mot den lagen. Utgångspunkten är alltså att juridiska personers straffansvar generellt blir aktuellt i fråga om strafflagsbrott, medan det däremot i fråga om brott mot straffbestämmelser utanför strafflagen förutsätts att det har föreskrivits särskilt om att straffansvar för juridiska personer är tillämpligt på dessa brott. Utgångspunkten är att straffyrkandet i fråga om strafflagsbrott framställs både mot de fysiska personer som begått överträdelsen och mot den juridiska personen. Inom den särskilda straffrätten är utgångspunkten däremot att straffyrkandet i första hand framställs mot den juridiska personen när straffansvar för juridiska personer blir aktuellt. Straffansvar för juridiska personer förutsätter enligt 27 § att det i den juridiska personens verksamhet har begåtts en överträdelse som kan tillräknas en eller flera personer som har anknytning till den juridiska personen eller den juridiska personen själv.

I fråga om särskilt allvarliga förfaranden i strid med bokföringslagstiftningen kan man, om förfarandet inte bedöms med stöd av 296 § i strafflagen, i enlighet med 302 § 1 mom. i strafflagen döma till böter eller fängelse i högst ett år sex månader. Om det är fråga om grov oaktsamhet är maximistraftet enligt 302 § 2 mom. i strafflagen fängelse i fyra månader.

Bestämmelser om bokföring finns i bokföringslagen (bogføringslov, lov nr 1006 af 23 december 1998). I 16 § finns en straffbestämmelse med hot om böter. I 3 mom. finns en bestämmelse om straffansvar för juridiska personer.

Bestämmelser om revision finns i lagen om godkända revisorer och revisionsföretag (lov nr 468 af 17 juni 2008 om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder). I 54 § finns en straffbestämmelse. I 3 mom. finns en bestämmelse om straffansvar för juridiska personer. En revisor kan i sin verksamhet också göra sig skyldig till andra brott eller delaktighet i dem.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan det konstateras att lagstiftningen i jämförelseländerna känner till ansvar för juridiska personer på grund av brott. Bestämmelserna om juridiska personers ansvar skiljer sig från varandra i fråga om påföljdens natur, lagstiftningstekniken, förutsättningarna för ansvar, i fråga om ansvaret är tvingande eller beroende av prövning, i fråga om de brott som möjliggör ansvar samt i fråga om beloppet och grunderna för fastställande av samfundsbot liksom också bestämmelserna om avstående från åtgärd och om åtalsrätten.

I strafflagarna finns bestämmelser om bokföringsrelaterade brott, och straffansvaret för juridiska personer, oberoende om det till sin karaktär är ett straff (Norge, Danmark) eller en särskild rättsverkan av brott (Sverige), omfattar i allmänhet åtminstone dessa brott. Bestämmelserna om klandervärt förfarande inom revision är mindre enhetliga. Det finns inte nödvändigtvis särskilda straffbestämmelser om sådant förfarande (straffbestämmelsen i den svenska revisorslagen gäller bara situationer där någon obehörigen utger sig för att vara revisor) och där det finns straffbestämmelser kan de finnas i den materiella lagstiftningen (Norge, Danmark). De norska och danska bestämmelserna om på prövning baserat ansvar för sammanslutningar gäller dessa gärningar. I vardera landet kan revisorn också i vissa fall genom sitt handlande göra sig skyldig t.ex. till delaktighet i sin klients straffbara förfarande.

2.3 Bedömning av nuläget

OECD:s arbetsgrupp har på det sätt som anges ovan rekommenderat att strafflagen ändras så att det där föreskrivs om straffansvar för juridiska personer för de bokföringsbrott och revisionsbrott som avses i 30 kap. i strafflagen samt för i bokföringslagen avsedd bokföringsföreselse.

Utsträckande av straffansvar för juridiska personer till grovt bokföringsbrott

Frågan om det är motiverat att utsträcka juridiska personers straffansvar till bokföringsbrott och bokföringsföreselse samt till revisionsbrott bör analyseras utifrån de allmänna kriminaliseringsprinciperna. Utgångspunkten för denna bedömning är att användning av straffsystemet är det sista alternativet (*ultima ratio*-principen). Det som då bedöms är om man kan använda andra än straffrättsliga medel för att bekämpa det skadliga och klandervärda beteendet. Det straffrättsliga medlet bör förebygga det skadliga beteendet effektivt. Effektiviteten kan grunda sig på den straffrättsliga lagstiftningens funktion att påvisa klandervärdhet för en gärning och i sista hand den avskräckande effekt som den straffrättsliga åtgärden skapar. Straffpåföljden ska vara förenlig med proportionalitetsprincipen. De tilltänkta straffrättsliga bestämmelserna får inte skapa oöverkomliga bevisningsproblem. Bestämmelser om straffrättsligt ansvar och straffrättsliga påföljder ska upprättas på ett noggrant avgränsat sätt i enlighet med legalitetsprincipen.

Ibruktageandet av straffansvar för juridiska personer i samband med en viss brottstyp är i allmänhet inte förenat med problem med tanke på det krav om exakthet som ingår i den straffrättsliga legalitetsprincipen, eftersom fogande av ansvar till en viss strafftyp sker genom att i

strafflagens särskilda del införa en bestämmelse om att bestämmelserna i 9 kap. i strafflagen är tillämpliga på brottstypen i fråga.

Genom straffbestämmelsen om bokföringsbrott ges bokföringens tillförlitlighet som sådan ett straffrättsligt skydd. I bakgrunden finns dock en strävan att skydda företagets intressegrupper, såsom kreditgivare, ägare och skattetagare från andra brott som riktar sig mot dem (RP 53/2002 rd). Bokföringen är det viktigaste medlet för bedömning av företagets ekonomiska verksamhet. Negativa konsekvenser av förstöring av bokföringen eller försummelse att upprätta bokföring är t.ex. att informationen till styrelsen och borgenärerna avbryts. Dessutom äventyras den jämlika behandlingen av borgenärerna i insolvensförfaranden när talan om återvinning inte kan väckas. Bokföringsbrott orsakar också problem för beskattningen genom att försvåra korrekt bestämmande av skatt samt för utredning av de anställdas löneärenden.

I samband med att lagstiftningen om straffansvar för juridiska personer stiftades ansågs det i fråga om bokföringsbrott att tillämpning av straffansvar för juridiska personer inte vara ändamålsenligt (RP 95/1993 rd s. 25). Lösningen motiverades med att bokföringsbrott sällan är självständiga brott, utan de begås rätt ofta i samband med skattebrott eller gäldenärsbrott. Därför skulle bokföringsbrotten på samma grunder som skatte- och gäldenärsbrotten avgränsas från straffansvaret för juridiska personer.

I fråga om skattebrott bedömdes det traditionella straffansvaret, skadestånd på grund av brott och administrativa skattepåföljder då bilda en så kännbar påföljdshelhet, att det inte ansågs befogat att komplettera den med samfundsbot.

I regeringspropositionen konstaterades det dessutom att ett eventuellt straffansvar för juridiska personer vid gäldenärsbrott skulle försätta borgenärerna i en motstridig situation, eftersom en påford samfundsbot konstaterades minska borgenärernas eventuella utdelning i en konkurs. Det framfördes att detta skulle kunna leda till att antalet brottsanmälningar om gäldenärsbrott ytterligare skulle minska. Det ansågs att den effekt som eftersträvades genom straffansvar för juridiska personer i fråga om gäldenärsbrott skulle kunna bli den motsatta och i stället börja gynna brott.

I praktiken leder den nuvarande lagstiftningen dock inte till att samfundsbot skulle minska borgenärernas utdelning. Enligt 6 § 2 punkten i lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning (1578/1992) ska i en konkurs sist betalning erläggas bl.a. för överlastavgift, konkurrensbrottsavgift, penningssumma som dömts förverkad samt annan jämförbar offentligrettslig betalningspåföljd som utdömts eller påförts på grund av ett brott eller ett lagstridigt förfarande.

En allmän förutsättning för att utsträcka juridiska personers straffansvar till en viss brottstyp har ansetts vara att det i princip är fråga om relativt allvarlig och planmässig brottslighet.

Att inkludera överträdelser som inte ingår i strafflagen och som bestraffas med böter i juridiska personers straffansvar skulle innebära en tämligen betydande avvikelse från de nämnda principerna, och inga särskilda grunder har framkommit för ett sådant undantag i fråga om bokföringsförseelse. Också när det gäller bokföringsbrottets grundform kan individuellt straffansvar i princip anses vara tillräckligt. Detsamma gäller bokföringsbrott av oaktsamhet som är ett mindre klandervärt brott. Det sagda gäller också för revisionsbrott, vars straffskala är böter eller fängelse i högst två år, i synnerhet när också bestämmelserna i revisionslagen om administrativa påföljder och skadeståndsskyldighet beaktas.

Vid grova bokföringsbrott är det däremot fråga om allvarligare gärningar. T.ex. det att bokföringen grundar sig på verifikat med oriktigt innehåll så som avses i 30 kap. 9 a § 2 punkten i

strafflagen eller att bokföringen förstörs eller döljs eller skadas så som avses i 3 punkten kan ofta anses påvisa förhandsorganisering i den grad och relativt betydande planmässighet att införande av straffansvar för juridiska personer i fråga om sådana gärningar kan anses vara motiverat.

Vid grovt bokföringsbrott är det sannolikt att den bokföringsskyldiga juridiska personen åtminstone i en del av dessa fall får nytta av att förvanska bokföringen, t.ex. genom att undvika skatter eller andra avgifter eller genom affärstransaktioner som grundar sig på osanna uppgifter om den juridiska personens ekonomiska situation.

Utöver de straffpåföljder som riktas mot fysiska personer är grovt bokföringsbrott i typiska fall inte heller förenat med sådana med tanke på styrningen av den juridiska personens verksamhet betydande påföljder som i princip skulle göra den juridiska personens straffansvar onödigt.

På grundval av vad som anförs ovan kan det anses vara motiverat att juridiska personers straffansvar utsträcks till grovt bokföringsbrott. Däremot kan det inte anses vara motiverat att utsträcka juridiska personers straffansvar till andra bokföringsbrott eller till bokföringsförseelse. I fråga om dem kan det individuella ansvaret och eventuella andra påföljder anses vara tillräckliga. De andra nämnda brotten är dessutom till sin straffskala klart lindrigare än grovt bokföringsbrott. Den lösning som omfattas i denna proposition kan också på ett tillräckligt sätt anses genomföra rekommendationen från OECD:s arbetsgrupp mot bestickning.

Ansvarsformens praktiska dimension

År 2015 utdömdes 453 straff i fall där huvudbrottet i domen var grovt bokföringsbrott. Grovt bokföringsbrott kan begås både i samband med en i 9 kap. i strafflagen avsedd sammanslutnings bokföring och i samband med bokföringen för andra bokföringsskyldiga, såsom enskilda näringsidkare. Av den statistik som gäller straffsystemet framgår inte till vilken del det vid grova bokföringsbrott har varit fråga om brott som begåtts i samband med bokföringen för en i 9 kap. i strafflagen avsedd sammanslutning och till vilken del för bokföringen för någon annan bokföringsskyldig.

Det bör dessutom beaktas att juridiska personers straffansvar också kan bli aktuellt i situationer med anonym skuld, där det i den juridiska personens verksamhet har skett ett brott som omfattas av straffansvaret för juridiska personer, men där ingen enskild person av en eller annan orsak döms för brottet. Å andra sidan uppställs det i 9 kap. i strafflagen specifika förutsättningar för juridiska personers straffansvar och den omständighet att det i en juridisk persons verksamhet har begåtts ett brott som omfattas av straffansvaret för juridiska personer är endast en av förutsättningarna för straffansvar.

Man kan därför inte ange exakt hur många fall som troligen kommer att påverkas av utsträckningen av juridiska personers straffansvar till grovt bokföringsbrott. I varje fall kan man säga att straffansvaret för juridiska personer kan komma att beröra en rätt stor del av de fall där någon anses ha begått grovt bokföringsbrott. I praktiken är tillämpningsområdet för juridiska personers straffansvar i fråga om grovt bokföringsbrott troligen rätt snävt. Utdömande av samfundsbot kommer sannolikt att yrkas främst i fråga om företag som förvrängt sin bokföring och som fortsätter sin verksamhet, medan däremot yrkande av samfundsbot för företag som avslutat sin verksamhet nödvändigtvis inte ofta är ändamålsenligt.

Hur straffansvar för juridiska personer inriktas

I två av de remissvar som inkommit har man framfört oro över att juridiska personers straffansvar kan riktas mot en räkenskapsbyrå eller annan juridisk person som på uppdrag sköter bokföringen för en juridisk person vars bokföring är det omedelbara föremålet för ett grovt bokföringsbrott. Enligt ett av remissvaren borde straffansvaret för juridiska personer enbart riktas mot den bokföringsskyldiga juridiska personen i vars verksamhet det grova bokföringsbrottet har begåtts. Enligt ett annat remissvar bör det i lagens förarbeten klart framföras att straffansvaret hos producenter av upphandlade tjänster är teoretiskt och detta bör styra myndigheternas verksamhet.

Enligt 9 kap. 1 § i strafflagen ska för brott som har begåtts i ett samfunds, en stiftelses eller någon annan juridisk persons verksamhet på yrkande av åklagaren dömas till samfundsbot, om en sådan påföljd föreskrivs för brottet i fråga i strafflagen. Enligt 9 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen anses ett brott begånget i en juridisk persons verksamhet, om gärningsmannen har handlat på den juridiska personens vägnar eller till dess förmån och han eller hon hör till den juridiska personens ledning eller står i tjänste- eller arbetsförhållande till denna eller han eller hon har handlat på uppdrag av en representant för den juridiska personen. Enligt 30 kap. 9 § i strafflagen kan gärningsmannen vid bokföringsbrott vara en bokföringsskyldig, en företrädare för denne, den som utövar faktisk beslutanderätt inom en bokföringsskyldig juridisk person eller den åt vilken bokföringen har uppdragits. Samma persongrupp kommer i fråga som gärningsmän för grovt bokföringsbrott. Andra personers eventuella straffansvar t.ex. för medhjälp till grovt bokföringsbrott grundar sig på bestämmelserna i 5 kap. i strafflagen om medverkan.

Både bestämmelserna i 9 kap. i strafflagen och rekvisitetet för bokföringsbrott har som utgångspunkt att ansvaret bl.a. kan grunda sig på agerande som sker på uppdrag. I många juridiska personer har man uppdragit uppgifter i anslutning till bokföringen till utomstående aktörer som tillhandahåller bokföringstjänster, såsom till räkenskapsbyråer eller bokförings- eller revisionssammanslutningar. Ofta är en sådan instans och uppdragstagare en juridisk person. En företrädare för uppdragstagaren kan vara gärningsman för eller delaktig i ett bokföringsbrott.

I fråga om grovt bokföringsbrott kan juridiska personers straffansvar i princip riktas å ena sidan mot den bokföringsskyldiga juridiska personen eller å andra sidan mot den juridiska person som på uppdrag sköter bokföringen för en annan bokföringsskyldig. I praktiken riktar sig straffansvaret för juridiska personer i huvudsak till de bokföringsskyldiga juridiska personer vilkas bokföring är föremål för brottet.

Redan enligt 9 kap. 1 § 1 mom. och 3 § 1 mom. i strafflagen är det klart att juridiska personers straffansvar inte kan gälla någon annan sammanslutning än den i vars verksamhet brottet har begåtts. Närmare bestämmelser om när ett brott anses ha begåtts i en juridisk persons verksamhet finns i 9 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen. I 9 kap. 2 § i strafflagen finns det bestämmelser om förutsättningarna för juridiska personers straffansvar. Juridiska personers straffansvar förutsätter sålunda alltid också att förutsättningarna enligt den bestämmelsen är uppfyllda. Vid tolkningen av förutsättningarna för ansvar har självfallet också innehållet i den aktuella brotts-typen sin egen betydelse.

Att avvika från de allmänna principerna om straffansvar för juridiska personer i fråga om någon av de brottstyper som hör till dess tillämpningsområde skulle kräva exceptionella grunder. Sådana grunder har inte i detta sammanhang framkommit. I propositionen föreslås det inte att det till lagen ska införas särskilda bestämmelser om vilka juridiska personer som i samband med grovt bokföringsbrott kommer i fråga vid bedömningen av juridiska personers straffansvar. Ansvarsfrågorna ska sålunda bedömas på normalt sätt genom en tolkning av bestämmelserna i 9 kap. i strafflagen och av den aktuella straffbestämmelsen i strafflagens särskilda del.

I propositionen föreslås det därför att grovt bokföringsbrott ska fogas till juridiska personers straffansvar genom att lagstifta om frågan på normalt sätt, dvs. genom att till 13 § (straffansvar för juridiska personer) i 30 kap. (näringsbrott) i strafflagen införa en hänvisning till grovt bokföringsbrott.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att straffansvaret för juridiska personer utsträcks till grovt bokföringsbrott. Genom detta främjas ett ändamålsenligt inriktande av straffansvaret så att utöver det individuella ansvaret också juridiska personer kan göras straffrättsligt ansvariga för grovt bokföringsbrott som begåtts i dess verksamhet, och bekämpningen av korruption effektiviseras.

4 Propositionens konsekvenser

Propositionens konsekvenser är främst allmänpreventiva. Att utsträcka straffansvaret för juridiska personer till grovt bokföringsbrott bidrar till att förebygga grova bokföringsbrott som begås i juridiska personers verksamhet och som i sig själv är klandervärda och genom vilka det dessutom går att dölja andra brott, såsom ekonomiska brott och mutbrott. En utvidgning av användningsområdet för samfundsbot kan förmodas effektivisera det straffrättsliga systemet i fråga om dessa brott. Propositionen förbättrar samtidigt ställningen för de instanser, såsom skattemyndigheten och borgenärerna, i fråga om vilka tillgodoseendet av deras rättigheter har samband med en korrekt bokföring. Propositionen bidrar också till att förebygga otillbörlig konkurrens, och sålunda har den positiva konsekvenser för företag.

Juridiska personers straffansvar för grovt bokföringsbrott kommer troligen att vara en ärendetyp som i måttlig omfattning behandlas i domstolarna. Av de uppgifter som finns om avkunnade domar för grovt bokföringsbrott kan man dock inte dra direkta slutsatser om ärendevolymer som gäller juridiska personers straffansvar, eftersom straffansvaret för juridiska personer har egna tilläggsförutsättningar utöver det att det skett ett brott som omfattas av tillämpningsområdet för sådant ansvar. Det är också tämligen sannolikt att straffyrkande inte framställs mot sammanslutningen i alla ärenden. Ärenden som gäller straffansvar för juridiska personer behandlas i allmänhet i samma process som åtal mot fysiska personer.

Undersökning och behandling av nya ärenden som gäller straffansvar för juridiska personer kommer i någon mån att orsaka kostnader, men ärendena kan skötas inom ramen för befintliga resurser. De samfundsböter som döms ut bringar däremot staten en liten mängd inkomster. På det hela taget har propositionen inga betydande konsekvenser för den offentliga ekonomin.

I propositionen föreslås det inte att det inrättas nya myndigheter eller nya tjänster eller uppgifter. Propositionen påverkar inte myndighetsorganisationen eller fördelningen av uppgifter mellan myndigheterna eller förhållandet mellan dem.

5 Beredningen av propositionen

Justitieministeriet tillsatte den 25 april 2014 en arbetsgrupp som hade till uppgift att utreda olika lagstiftningsalternativ när det gäller att kriminalisera missbruk av inflytande samt förbereda eventuella åtgärder för att genomföra de rekommendationer från OECD:s arbetsgrupp om bestickning som gällde Finlands strafflag.

OECD:s arbetsgrupp om bestickning rekommenderade i sin landrapport från 2010 att Finland ska ändra definitionen på utländsk tjänsteman i 40 kap. 11 § 4 punkten i strafflagen så att definitionen omfattar personer som i en främmande stat sköter lagstiftningsuppgifter. Vidare rekommenderades det i rapporten att åtgärder vidtas för att se till att den allmänna preskriptionstid som tillämpas på mutbrott som begåtts utomlands är tillräckligt lång. Dessutom rekommenderades det att mekanismerna för förlängning av preskriptionstiden bör vara tillräckliga och tillräckligt lätta att använda. Arbetsgruppen rekommenderade också att strafflagen ändras så att det där uttryckligen föreskrivs om straffansvar för i 30 kap. i strafflagen avsedda bokförings- och revisionsbrott och i bokföringslagen avsedd bokföringsförseelse.

Arbetsgruppens mandatperiod var från den 25 april till den 31 december 2014. Arbetsgruppen hade representanter från justitieministeriet, inrikesministeriet, Finlands Advokatförbund, åklagar- och domstolsväsendet samt Åbo universitet. Arbetsgruppen sammanträdde nio gånger under sin mandatperiod.

Arbetsgruppen överlämnade den 20 februari 2015 sitt enhälliga betänkande "Vissa ändringsbehov i fråga om bestämmelserna om mutbrott (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 9/2015, på finska). Betänkandet har publicerats.

I betänkandet analyserades alternativ till kriminalisering av missbruk av inflytande, men ingen straffbestämmelse föreslogs. I fråga om OECD-arbetsgruppens rekommendationer kom man i betänkandet fram till att föreslå att straffansvaret för juridiska personer utsträcks till att omfatta i 30 kap. 9 a § i strafflagen avsett grovt bokföringsbrott. I övrigt föranledde rekommendationerna inga lagstiftningsåtgärder enligt betänkandet.

Utlåtande om betänkandet begärdes av 62 remissinstanser. Totalt inkom 40 utlåtanden, av vilka 38 på begäran och två från övriga instanser. Ett sammandrag har publicerats över remissvaren "Vissa ändringsbehov i fråga om bestämmelserna om mutbrott. Sammandrag av utlåtanden" (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 47/2015, på finska).

De remissvar som inkom om kriminaliseringen av missbruk av inflytande var rätt tudelade. Vissa ansåg att straffrättsliga bestämmelser behövs och andra ansåg att det inte finns grunder för införande av en straffbestämmelse. I den fortsatta behandlingen har frågan om kriminalisering av missbruk av inflytande separerats till en egen ärendehelhet.

En klar huvudpart av dem som yttrade sig i saken understödde arbetsgruppens uppfattning om att det inte finns behov att komplettera 40 kap. 11 § 4 punkten så att definitionen omfattar personer som i främmande stater sköter lagstiftningsuppgifter eftersom det i 6 punkten föreskrivs om ledamöter av utländska parlament. En av remissinstanserna ansåg att rekommendationen bör iakttas och två av remissinstanserna ansåg att ärendet bör utredas närmare. I ett av remissvaren framfördes särskilda frågor i anknytning till den lagstiftning som gäller utländska tjänstemän. På basis av remissvaren kom man i den fortsatta behandlingen fortfarande fram till att den rekommendation som gavs i landrapporten inte ger anledning till lagstiftningsändringar, varvid denna fråga avgränsades från propositionen.

I fråga om den rekommendation som gällde preskription understödde en mycket klar majoritet av dem som yttrade sig om saken arbetsgruppens uppfattning om att den rekommendation som gavs i landrapporten inte ger anledning till lagstiftningsändringar.

Den absoluta majoriteten bland remissinstanserna ansåg det vara motiverat och godtagbart att utsträcka straffansvaret för juridiska personer till grovt bokföringsbrott. Det ansågs också vara lämpligt och proportionerligt att straffansvaret för juridiska personer avgränsas på det sätt som arbetsgruppen föreslagit, dvs. så att ansvaret omfattar grovt bokföringsbrott, men inte normalt

bokföringsbrott, bokföringsbrott av oaktsamhet, bokföringsförseelse eller revisionsbrott. I ett av remissvaren ansåg man att straffansvaret för juridiska personer inte ska utsträckas till grovt bokföringsbrott, eftersom strafflagens mål uppfylls redan i nuläget i form av personligt straffansvar, och den föreslagna lagstiftningen kan försämra den nuvarande rättssäkerheten, och i ett remissvar ansåg man det vara motiverat att bevara nuläget oförändrat. I ett utlåtande förordade man däremot att ansvarstypen utsträcks även längre än till grovt bokföringsbrott.

Samtidigt som en utsträckning av juridiska personers straffansvar till grovt bokföringsbrott fick stort understöd, fästes det uppmärksamhet vid att användningen av ansvarsformen i praktiken kommer att vara mer begränsad med beaktande av att den ekonomiska situationen hos den juridiska personen i fråga ofta är rätt svag.

Bestämmelsen i 9 kap. 7 § i strafflagen om avstående från straffyrkande mot en juridisk person möjliggör på de där angivna grunderna en individuell prövning av framställande av straffyrkanden. Där finns dock ingen särskild bestämmelse om avstående från yrkande av samhundsbot på grundval av sammanslutningens ekonomiska situation.

Det föreslås dock inte att en sådan bestämmelse ska införas i lagen i detta sammanhang. I förslaget är det fråga om fogande av en, också om en rätt betydande, brottstyp till tillämpningsområdet för juridiska personers straffansvar. Juridiska personers straffansvar gäller i nuläget över 100 brottstyper. Den lagstiftning som gäller avstående från straffyrkande gäller alla dessa brottstyper.

I två remissvar ansåg man det vara problematiskt om juridiska personers straffansvar för grovt bokföringsbrott också kan riktas mot den juridiska person som på uppdrag sköter bokföringen för en bokföringsskyldig klient. Denna fråga behandlas i den allmänna motiveringen.

Propositionen har beretts vid justitieministeriet på basis av arbetsgruppens betänkande och de remissvar som inkommit om betänkandet. Utifrån remissvaren kompletterades motiveringarna i propositionen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

30 kap. Om näringsbrott

13 §. Straffansvar för juridiska personer. Det föreslås att det till paragrafen fogas ett omnämnande av att bestämmelserna om juridiska personers straffansvar också ska tillämpas på grovt bokföringsbrott. Närmare bestämmelser om förutsättningarna för och innehållet i juridiska personers straffansvar finns i 9 kap. i strafflagen, där det bl.a. föreskrivs om förutsättningarna för straffansvar (2 §), förhållandet mellan gärningsmannen och den juridiska personen (3 §) samt om samfundsbotens belopp och grunderna för fastställande av samfundsbot (5 och 6 §).

2 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

På grundval av principerna om strafflagstiftningens tidsmässiga räckvidd blir lagstiftningen tillämplig på brott som begåtts efter ikraftträdandet.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Den straffrättsliga legalitetsprincipen som bekräftas i 8 § i grundlagen innehåller ett krav i fråga om lagstiftningens exakthet. Enligt principen ska brottsrekvisitet för varje brott anges tillräckligt exakt i lagen för att det utifrån bestämmelsens lydelse ska gå att sluta sig till om en åtgärd eller försummelse är straffbar (GrUU 16/2013 rd, s. 2/I, GrUU 6/2014 rd, s. 2/I och GrUU 56/2014 rd, s. 2/II). Den straffrättsliga legalitetsprincipen kräver också att straffen för brott ska anges i lag (GrUU 30/2010 rd, s. 4/I). Utsträckandet av straffansvaret för juridiska personer till grovt bokföringsbrott genomförs enligt förslaget på vanligt sätt genom att 30 kap. 13 § i strafflagen kompletteras med ett omnämnande av denna brottstyp som uppfyller de krav som legalitetsprincipen ställer.

Samfundsbot är ett förmögenhetsstraff som riktar sig mot en sammanslutning. Bokföring och bokföringsbrott har i allmänhet samband med näringsverksamhet. Förslaget tangerar sålunda egendomsskyddet samt rätten till arbete och näringsfriheten, även om den föreslagna lagstiftningen uttryckligen gäller ansvaret hos juridiska personer. Den föreslagna lagen påverkar endast i obetydlig omfattning de nämnda rättigheterna och utvidgningen av juridiska personers straffansvar till att omfatta grovt bokföringsbrott är dessutom behövligt och proportionerligt.

Lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av 30 kap. 13 § i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 30 kap. 13 §, sådan den lyder i lag 637/2011,
som följer:

30 kap.

Om näringsbrott

13 §

Straffansvar för juridiska personer

På marknadsföringsbrott, brott vid marknadsföring av alkoholdrycker, konkurrensbrott, företagsspioneri, missbruk av företagshemlighet, givande av muta i näringsverksamhet, grovt givande av muta i näringsverksamhet, tagande av muta i näringsverksamhet, grovt tagande av muta i näringsverksamhet och grovt bokföringsbrott tillämpas vad som föreskrivs om straffansvar för juridiska personer.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 15 december 2016

Statsministerns ställföreträdare, utrikesminister

Timo Soini

Justitie- och arbetsminister Jari Lindström

Lag

om ändring av 30 kap. 13 § i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 30 kap. 13 §, sådan den lyder i lag 637/2011,
som följer:

30 kap.

Om näringsbrott

Gällande lydelse

13 §

Straffansvar för juridiska personer

På marknadsföringsbrott, brott vid marknadsföring av alkoholdrycker, konkurrensbrott, företagsspioneri, missbruk av företags-hemlighet, givande av muta i näringsverksamhet, grovt givande av muta i näringsverksamhet, tagande av muta i näringsverksamhet och grovt tagande av muta i näringsverksamhet tillämpas vad som föreskrivs om straffansvar för juridiska personer.

Föreslagen lydelse

13 §

Straffansvar för juridiska personer

På marknadsföringsbrott, brott vid marknadsföring av alkoholdrycker, konkurrensbrott, företagsspioneri, missbruk av företags-hemlighet, givande av muta i näringsverksamhet, grovt givande av muta i näringsverksamhet, tagande av muta i näringsverksamhet, grovt tagande av muta i näringsverksamhet *och grovt bokföringsbrott* tillämpas vad som föreskrivs om straffansvar för juridiska personer.

Denna lag träder i kraft den 20 .